

Motion till riksdagen 2013/14:Ub515

av **Gunnar Andrén (FP)**

Indexreglering av det kommunala avgiftstaket i barnomsorgen, förskole- och fritidshemsverksamheten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa en indexreglering av det kommunala avgiftstaket i barnomsorgen, förskole- och fritidshemsverksamheten.

Motivering

Den 1 januari 2002 infördes ett avgiftstak för kommunerna för den kommunala barnomsorgen, för förskolan och för fritidshemsverksamheten. Avgiften sattes till 1 140 kr/månad för ett barn. Avgiften höjdes 2004 till 1 260 kr/månad. Därefter har avgiften varit oförändrad.

(Den uppgår 2013 till 840 kr/månad och barn i fritidsverksamhet.)

Samtliga 290 primärkommuner är, trots att inget lagstadgat beslut binder kommunerna att ha ett avgiftstak, anslutna till systemet med avgiftstak. Ingen kommun anser sig ha råd att stå utanför systemet på grund av i så fall bortfallande statsbidrag.

Utöver de pedagogiska förtjänsterna med högt deltagande i förskolan, är en av de viktigaste konsekvenserna av beslutet 2002 att möjligheten att flytta barn från en kommuns förskola till en annans har bortfallit med avgiftsskäl som argument; tidigare kunde det inträffa att föräldrar genom att flytta barnen från en kommun till en annan minskade sina kostnader med upp till 3 480 kr/barn och månad.

En annan konsekvens av införandet av avgiftstaket är att föräldrar i kommuner med tidigare höga avgifter fick en mycket kraftig månatlig inkomstför-

Fel! Okänt namn på

stärkning, i många fall mer än vad fem jobbskatteavdrag åstadkommit. Detta talar för att avgiftstaket bör indexregleras.

Avgiftstaket har emellertid också andra baksidor. Det har dels att göra med att antalet barn, i procent räknat av samtliga i olika årskullar, i förskolan ökat mycket kraftigt sedan 2002 i alla typer av kommuner (se SOU 2011:39 sidan 151) men särskilt mycket i kommuner med tidigare tämligen låg andel barn i förskolan, dels att kommunerna till följd av ökat antal barn tenderar att motverka de kostnadsökningar som uppstår genom högre antal barn/förskolegrupp.

Att båda dessa orsaker går ut över den individuellt anpassade pedagogiska kunskapsförmedlingen och enskilda omhändertagandet är uppenbart, många gånger omvittnat av frustrerade föräldrar och förskolelärare.

En annan följd är att kommunerna inom ramen för givna intäkter, har måst spara på andra kostnader. Detta sker på olika sätt i primärkommunerna, men det är inte en alltför vågad gissning att ett av de områden som fått se sin relativa andel av de kommunala kostnaderna minska är äldreomsorgen. Eftersom mycket i kommunernas viktiga verksamheter är lagreglerat, som skolan, ekonomiskt stöd och individuell omsorg, kan den enskilda kommunen inte påverka sina kostnader genom att intäkterna är anslagsberoende och inte avgiftsrelaterade.

Det skulle här föra för långt att i detalj gå igenom kommunernas och landstingens intäkter och kostnader – hänvisning måste göras till 2008 års Utjämningskommittés betänkande *Likvärdiga förutsättningar*, överlämnad till regeringen den 27 april 2011 (SOU 2011:39, 334 sidor, samt elva bilagor om totalt 157 sidor i bilagedel, totalt 491 trycksidor).

För 2012 gäller, enligt betänkandet 2012/13:Fi34, debatterat 17 juni 2013 och beslutat den 18 samma månad, att statsbidragen till kommunerna uppgick till över 131 miljarder kronor. Denna översikt är talande:

Statsbidrag till kommunsektorn 2011 och 2012, miljarder kronor

År	2011	2012
Statsbidrag	138,9	131,7
varav generella statsbidrag	85,0	82,0
varav specialdestinerade statsbidrag	53,9	49,7

Systemet med kommunalekonomisk utjämning mellan kommuner och landsting finansieras i huvudsak med statliga skatter. Sex kommuner och ett landsting var 2012 nettobetalare till systemet.

Till kommunerna utbetalades 58,3 miljarder kronor i utjämningsbidrag 2012. Räknat i kr/invånare fick gruppen glesbygdskommuner i genomsnitt mest, 16 357 kr/invånare. Lägst bidrag gick till förortskommuner till storstäder, 2 711 kr/invånare.

Inkomstutjämningsbidraget uppgick till totalt 52,1 miljarder kronor 2012. Det högsta bidraget gick till glesbygdskommuner, det lägsta bidraget gick till förortskommuner till storstäder.

Även i kostnadsutjämnningen, ett nollsummespel för kommunsektorn, betalades högst bidrag till glesbygdskommunerna.

Fel! Okänt namn på

Kommunernas kostnader uppgick till 807 miljarder kronor 2012, 24 miljarder kronor mer (3,1 procent) än 2011. Primärkommunernas kostnader ökade något mindre, 2,2 procent, landstingens betydligt mer, 4,9 procent.

Under 2008–2012 ökade kostnaderna i primärkommunerna i genomsnitt 2,9 procent/år, i landstingen 4,2 procent/år.

Kostnaderna för kommunerna påverkas av löne- och prisutveckling och inte minst de demografiska förändringarna. Löneutvecklingen har störst påverkan på kostnadsutvecklingen eftersom personalkostnaderna utgör omkring hälften av de sammantagna verksamhetskostnaderna.

Löneökningstakten var 2008–2012 3,3 procent/år, högre än i ekonomin som helhet, drygt 3,1 procent/år.

Alla dessa fakta utgör bakgrunden till förslaget att indexreglera avgiftstaket i barnomsorgen, förskolan och för fritidshemsvistelse.

Motivet är inte att höja enskildas kostnader för barnomsorgen och förskola utan att dels möjliggöra högre pedagogisk kvalitet för kommunerna som annars tvingas till ständiga besparingar genom större barngrupper/lärare, dels möjliggöra för kommunerna att inte ständigt tvingas genomföra besparingar också i äldreomsorgen, en orsak till de dessvärre återkommande rapporterna om allvarliga brister i densamma.

För kommunerna var det nämligen mer än annat kostnaderna för förskolan som fortsatt att öka i snabb takt sedan 2002. Kostnadsökning 2012 var nära 4 miljarder kronor, från 68,6 miljarder kronor 2011 till 72,5 miljarder kronor 2012, 5,7 procent kostnadsökning, intäktsökning 0 procent.

Kostnaderna för förskoleverksamheten ökade i genomsnitt 6 procent/år under perioden 2007–2011, den högsta ökningen bland de verksamheter som kommunerna ansvarar för.

Vilken slutsats bör man dra av dessa siffror och pedagogiska brister?

Avgiftstaket i barnomsorgen, förskolan och fritidsverksamheten har många förtjänster.

Men för att inte denna reform skall gröpa ur annan lagstadgad kommunal verksamhet – och leda till att kommunerna tvingas till den oönskade besparingsåtgärd som större barngrupper utgör – bör regeringen överväga att utreda möjligheten att indexreglera avgiftstaket. Det vore bra för alla framtida barn och pensionärer.

Stockholm den 3 oktober 2013

Gunnar Andrén (FP)